

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Naturtypekartlegging av slåttemark

Torshaugen, Malvik kommune, Sør-Trøndelag fylke

NIBIO RAPPORT | VOL. 2 | NR. 139 | 2016

Sigrun Aune
NIBIO Kvithamar

TITTEL/TITLE

Naturtypekartlegging av slåttemark. Torshaugen, Malvik kommune, Sør-Trøndelag fylke

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Sigrun Aune

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
07.12.2016	2 (139) 2016	Åpen	10408.03	16/492
ISBN:	ISSN:		ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:
978-82-17-01742-4	2464-1162		19	

OPPDRAGSGIVER/EMPLOYER:

Julianne Vatnbakk/Torfinn Sparstad

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Julianne Vatnbakk/Torfinn Sparstad

STIKKORD/KEYWORDS:

Slåttemark, utvalgt naturtype, skjøtsel

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Kulturlandskap og biomangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Rapporten presenterer naturtypekartlegging og verdisetting av naturtyper på gården Torshaugen i Malvik kommune, Sør-Trøndelag fylke. Beskrivelsen er basert på feltarbeid i juli 2016. Tre lokaliteter med artsrik slåttemarksvegetasjon er kartlagt og beskrevet. Slåttemarkene er i god hevd og er vurdert som viktige, verdi B.

LAND/COUNTRY:	Norge
FYLKE/COUNTY:	Sør-Trøndelag
KOMMUNE/MUNICIPALITY:	Malvik
STED/LOKALITET:	Torshaugen

GODKJENT /APPROVED

Knut Anders Hovstad

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Sigrun Aune

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Denne rapporten presenterer naturtypekartlegging og verdisetting av slåttemark på gården Torshaugen i Malvik kommune, på oppdrag fra grunneierne og Malvik kommune. Deler av innledningen er hentet fra skjøtselsplanmalen for Handlingsplan for slåttemark og er ikke forfattet av undertegnede.

Takk til grunneiere/brukere Julianne Vatnbakk og Torfinn Sparstad og Malvik kommune v/Johan Forbord for verdifull informasjon til prosjektet.

Kvithamar, 07.12.16

Sigrun Aune

Innhold

1 Innledning.....	5
1.1 Slåttemark	5
2 Metode	6
3 Naturtypebeskrivelser for Torshaug.....	7
3.1 Områdebeskrivelse.....	7
Kilder	17

1 Innledning

1.1 Slåttemark

Bakgrunn

Slåttemarker er arealer som blir regelmessig slått. Semi-naturlig slåttemark, eller såkalt natureng, er slåttemarker som er formet gjennom rydding og lang tids tradisjonell slått. De er ofte overflatelyddet, men ikke oppdyrket og tilsådd i seinere tid, og ikke eller meget lite gjødslet. De blir slått seint i sesongen. Slåttemarkene blir eller ble gjerne høstbeitet og kanskje også vårbeitet. Hvordan slåttemarkene har vært skjøttet varierer noe fra sted til sted og hvor man er i landet. Slåttemark er urte- og grasdominert og oftest meget artsrik. Den kan være åpen eller tresatt.

De ulike slåttemarkene tilhører våre mest artsrike naturtyper med meget stor betydning også for andre organismer enn karplanter. Rundt 70 prosent av våre dagsommerfugler er for eksempel knyttet til åpen engvegetasjon (særlig urterik slåttemark) og en rekke vadefugler bruker strandenger (slått eller beita) som hekkeområder og rasteplasser ved trekk. I tillegg har slåttemarker stor betydning for mange truede beitemarksoppper. Slåttemarker kan ikke erstattes av beitemarker fordi de inneholder vegetasjonstyper og flere arter som ikke opprettholdes av beite. I sammenligning med beitemarker har de høyest arts mangfold per m² og også de største bestandene av flere truede engarter. Gjennom historien har de vært, og vil også i framtiden være, viktige "levende genbanker". I tillegg er de bærekraftige økosystemer som har vært et nøkkelelement i norsk landbruk i tusener av år. I løpet av 1900-tallet har de imidlertid blitt blant våre mest truede naturtyper.

Truet naturtype

Naturtypen slåttemark har status som utvalgt naturtype etter Naturmangfoldsloven og fikk i 2009 egen handlingsplan (Direktoratet for naturforvaltning 2009). Slåttemark har også status som truet naturtype i Norsk rødliste for naturtyper (Lindgaard og Henriksen 2011). Handlingsplan for slåttemark har som mål å øke kunnskapen om hvor det fortsatt finnes artsrik slåttemark i dag og ønsker å sikre at disse engene fortsatt skjøttes i framtiden.

2 Metode

Slåttemarkene ble kartlagt i felt 15. juli 2016. Naturtypebeskrivelsen og klassifiseringen er utarbeidet i henhold til DN håndbok 13 (revidert versjon 2007). Aktuelle grunntyper etter Natur i Norge (NiN) versjon 2.0 er angitt (Halvorsen et.al. 2015). Verdisettingen følger Miljødirektoratets utkast til faktaark for kulturmark fra 2015 (upublisert, Miljødirektoratet).

3 Naturtypebeskrivelser for Torshaugen

3.1 Områdebeskrivelse

Søkbare egenskaper

ID:	ny
Områdenavn:	Torshaugen
Naturtype:	Slåttemark D01
Verdisetting:	B - viktig
Areal:	1 + 0,4 + 0,2 dekar. Totalt 1,6 dekar
Registreringsdato:	15.7.2016
Stedkvalitet/avgrensingspresisjon:	<20 meter
Tilstand/hevd:	God
Bruk (nåværende):	Slått

Innledning

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO v/Sigrun Aune, og er en kartlegging av areal med mulig slåttemark. Kartleggingen har skjedd på oppdrag fra grunneierne og Malvik kommune. Befaring av området ble gjennomført sammen med grunneierne den 15.07.2016. Opplysninger om driftshistorien og dagens bruk er også lagt til grunn for kartleggingen. Området er ikke registrert i Naturbase tidligere.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Torshaugen ligger ca. 7 km sør for Hommelvik sentrum (figur 1). Gården ligger omtrent 260 m o. h. i ei sørvendt helning opp fra Torstjønna. Berggrunnen består av grågrønn metagråvakke-sandstein med tynne lag av leirskifer.

Lokaliteten omfatter tre delområder på gården på henholdsvis 1 dekar, 0,4 dekar og 0,2 dekar (figur 2).

Slåttemark 1 er ei jevn, slett og til dels grunnlendt eng som ligger like vest for gårdstunet, på oversida av veien. Enga grenser i øst mot gjerdet til tunet. I overkant (mot nord) er grensen mer uklar men følger en skrinngrygg på oversiden av gjerdet (mellom gjerdet og to hytter) og vestover mot skogen. Her blir vegetasjonen gradvis mer dominert av skogsarter. Skogen på oversida har blitt hogd siden nåværende eiere kjøpte gården.

Slåttemark 2 ligger nordøst for gårdstunet og følger en rygg ved sommerfjøset. Den danner en naturlig grense med en skrinngrygg med jord/eksponert berg mot arealet nedenfor som er nylig grøfta/pløyd og innsådd (her er det også lagt på overskuddsmasser fra fjøsbygginga). Ved sommerfjøset i overkant av enga er det mer gjødsel- og tråkkpåvirkning og her er avgrensningen mer uklar.

Slåttemark 3 er en bratt skråning på nedsida av veien, sørvest for tunet. Engflekkene ligger rundt en strømstolpe og avgrenses tydelig mot flata nedenfor der helningen flater ut. Avgrensningen mot vest er noe mer diffus. Nå er grensa trukket langs et slakere drag der det ble gravd grøft og lagt ned rør for et par år siden. Noe av vegetasjonen fortsetter imidlertid på andre sida av grøfta med bl.a. flekker av blåkløkke.

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Naturtypen er D01- slåttemark med utforming: D0104 Frisk fattigeng. Vegetasjonstype (etter Fremstad 1997) er G4 frisk fattigeng. Grunntype etter Natur i Norge NiN 2.0 er: T32-C6 Intermediær semi-naturlig eng med svakt preg av gjødsling. Slåttemark 1 og 2 har i tillegg noe tørkeutsatt eng (T32-C14) på de tørreste knausene.

Artsmangfold

Slåttemark 1:

Enga domineres av engkvein, gulaks, hvitkløver, engsyre, engsoleie, engrapp, ryllik, småengkall, følblom, tepperot, sølvbunke, rødsvingel, med innslag av blåklukke (spesielt i øvre skrinneste del). Øverst og nederst er det noe mer gjødselpreg. Et parti i midten er mer artsrikt med bl.a. mye harerug. Mot kanten av slåttemarka (og der det var skog før) kommer det inn skogsarter som skogstjerne. Engkransmose dominerer i bunnen. Nedre del av enga mer triviell (trolig pga gjødsling). 30 slåttemarksarter ble registrert (som definert i Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker).

Slåttemark 2:

Slåttemarka har jevn overflate og er mest artsrikt i den østlige delen. Den flate øvre delen av slåttemarka domineres av engkvein, rødsvingel, engsyre, hvitkløver, småengkall, følblom, ryllik, engsoleie, sølvbunke, gulaks. Engkransmose dominerer i bunnen. Enkelte skogsarter kommer inn mot steiner/stubber i NE. Her er det også mer gjødselpreg med noe stornesle, då og hundekjeks i bak-kant. Ved bergkanten vokser et fint gammelt seljetre. Langs kanten under seljetreet er det en del åpent berg i dagen og noe jord/erosjon fra tråkkpåvirkning. Her er det tørkeutsatt og lavvokste arter som bl.a. karve, blåklukke og aurikkelsvæve vokser her. 30 slåttemarksarter ble registrert (som definert i Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker).

Slåttemark 3

Engflekken er ujevn i overflata og delvis noe frodig og med gjødselpåvirkning fra arealet over enga. Til tross for dette er slåttemarka artsrikt og variert. Enga domineres av sølvbunke, engkvein, engsyre, engrapp, rødsvingel, hvitkløver, ryllik. Artene opptrer noe flekkvis og gir delvis enga mer preg av å være beitemark enn slåttemark. En god del prestekrage, hvitbladtistel, blåklukke, fuglevikke og hvitmaure vokser her i tillegg til blant annet grasstjerneblom, blåkoll, karve, engsoleie og nyseryllik. Mot vest er slåttemarka mindre frodig og jevnere/slettere, men fortsatt forholdsvis artsrikt, med prestekrage, harerug, blåklukke, engfrytle, aurikkelsvæve, karve. Videre vestover øker gjødselpreget og arts mangfoldet reduseres. 31 slåttemarksarter ble registrert (som definert i Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker).

Bruk, tilstand og påvirkning

Slåttemarkene er i god hevd og bærer preg av ekstensiv skjøtsel over lang tid. Nåværende eiere har drevet gården siden ca. år 2000 og driver med sau. Slåttemarkene slås med motorslåtmaskin en gang etter midten av juli. Graset rakes og bakketørkes eller hesjes. Det brukes som vinterfôr til sauene. Slåttemarkene beites av sau ca. tre uker på våren og opp til to måneder om høsten. Det er trolig lenge siden engene er pløyd opp, men de bærer stedvis preg av noe gjødselpåvirkning. Tørrgjødsel fra sauene spres der det går an å kjøre med traktor.

Fremmede arter

Ingen registrert

Skjøtsel og hensyn

Det er viktig å videreføre dagens skjøtsel med vår- og høstbeiting, sein slått og hesjing/bakketørking. Engene må ikke gjødsles, sprøytes eller jordarbeides. For å unngå tråkkslitasje og oppgjødsling bør førhekker ikke plasseres på disse slåttemarkene ved tilleggsføring.

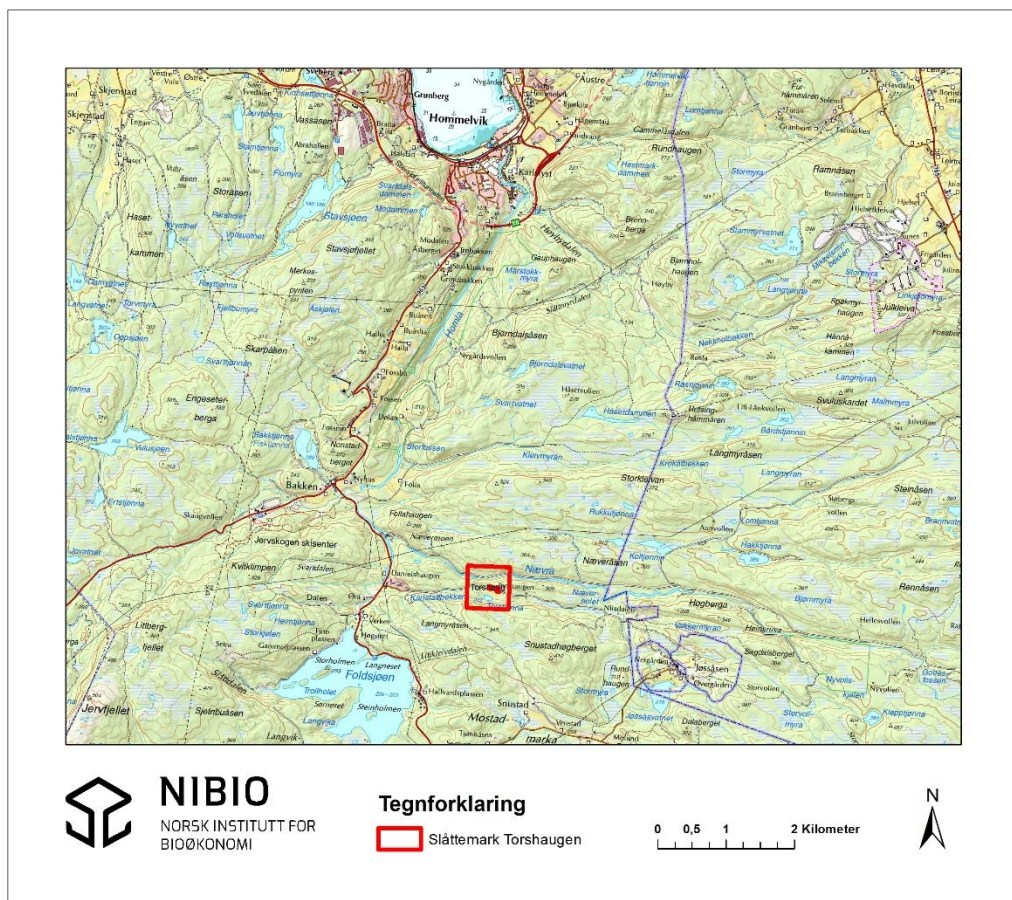
Helhetlig landskap

Slåttemarkene på Torshaugen ligger langt fra andre tilsvarende slåttemarker, men er viktige områder for artsmangfoldet i kulturlandskapet på gården.

Verdibegrunnelse

Slåttemarkene på Torshaugen er i god hevd og har fin slåttemarksstruktur. Slåtteeengene er relativt artsrike og inneholder arter som representerer ekstensiv, kontinuerlig drift. Ingen rødlista arter er registrert. Slåttemarkene på Torshaugen vurderes å ha verdi viktig (B).

Kart

Figur 1. Oversikt over lokaliteten Torshaugen. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Tegnforklaring

 Slåttemark Torshaugen

0 15 30 60 Meter

Figur 2. Tre artsrike slåttemarker er avgrenset og beskrevet på Torshaugen. Alle har fått verdi viktig, B. Lokalitet 1 ligger vest for tunet, lokalitet 2 øst for tunet og lokalitet 3 sørøst for tunet, på nedsiden av veien. Kartgrunnlag: Norge digitalt. Flybilde fra 2014

Bilder

Figur3: Dellokalitet 1 sett mot gårdstunet i øst. Foto: Sigrun Aune/NIBIO, 15.07.2016

Figur 4: Dellokalitet 2. Sommerfjøset i bakgrunnen. Slåttemarka strekker seg langs ryggen framover fra sommerfjøset. Foto: Sigrun Aune/NIBIO, 15.07.2016

Figur 5: Dellokalitet 3 sett mot øst. Foto: Sigrun Aune/NIBIO, 15.07.2016

Figur 6: Dellokalitet3 sett mot vest. Foto: Sigrun Aune/NIBIO, 15.07.2016

Figur 7: Artsmangfold i dellokalitet 3 med blant annet rødknapp og prestekrage. Foto: Sigrun Aune/NIBIO, 15.07.2016

Artsliste

Artslista er basert på en rask gjennomgang av lokaliteten og er ikke uttømmende.

Slåttemark 1

Urter

Aurikkelsvæve
Blåklokke
Blåkoll
Engsoleie
Engsyre
Følblom
Grasstjerneblom
Groblad
Harerug
Hvitkløver
Karve
Krypsoleie
Legeveronika
Løvetann
Marikåpe
Natt og dag
Nyseryllik
Prestekrage
Ryllik
Rødkløver
Skogfiol
Skogstjerne
Smaengkall
Snauveronika
Tepperot
Vanlig arve

Graminider

Bleikstarr
Engfrytle
Engkvein

Engrapp

Gulaks
Harestarr
Rødsvingel
Sølvbunke

Trær og busker

Bjørk

Slåttemark 2

Urter

Aurikkelsvæve
Blåklokke
Då
Engsoleie
Engsyre
Følblom
Gjerdevikke
Groblad
Harerug
Hundekjeks
Hvitbladtistel
Hvitkløver
Hvitmaure
Karve
Marikåpe
Natt og dag
Nyseryllik
Ryllik
Rødknapp
Smaengkall

Småsyre
Snauveronika
Stornesle
Tepperot
Tiriltunge
Tveskjeggveronika
Vanlig arve
Åkertistel

Graminider

Bleikstarr
Engkvein
Engrapp
Gulaks
Harestarr
Rødsvingel
Sølvbunke

Trær og busker

Selje

Slåttemark 3

Urter

Aurikkelsvæve
Blåklokke
Blåkoll
Engsoleie
Engsyre
Fiol (spisse blad)
Fuglevikke
Følblom

Grassstjerneblom

Gulskolm

Harerug

Hvitbladtistel

Hvitkløver

Hvitmaure

Karve

Løvetann

Marikåpe

Nyresoleie

Nyseryllik

Prestekrage

Ryllik

Rødkløver

Rødknapp

Skogstjerneblom

Smaengkall

Tepperot

Tveskjeggveronika

Vanlig arve

Graminider

Bleikstarr

Engkvein

Engrapp

Rødsvingel

Sølvbunke

Timotei

Trær og busker

Rogn

Kilder

- Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper - Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 2.utgave 2006 (oppdatert 2007)
- Direktoratet for naturforvaltning. 2009. Handlingsplan for slåttemark.
- Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.
- Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.
- Miljødirektoratet 2015. Miljødirektoratet sin veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann. Utkast til faktaark 2015, kulturmark.
- NGU u.d. Berggrunn Nasjonal berggrunnsdatabase. Lokalisert 28.11.16. på <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- Halvorsen, R., Bryn, A., Erikstad, L. & Lindgaard, A. 2015. Natur i Norge (NiN). versjon 2.0.0. Artsdatabanken, Trondheim (<http://www.artsdatabanken.no/naturinorge>).
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.

NOTATER

NOTATER

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.